

Zulk een pathetische uitspraak lag van Starckenborgh niet: daar was hij te nuchter voor en ook, na die eerste drie weken oorlog, te bezorgd. Generaal van Oyen had hem persoonlijk kunnen meedelen dat in Pearl Harbor alle acht slagschepen van de *Pacific Fleet* tot zinken gebracht dan wel zwaar beschadigd waren, de *'Prince of Wales'* en de *'Repulse'* waren verloren gegaan, van de Russen die Moskou ternauwernood hadden kunnen behouden, had Japan kennelijk voorlopig niets te duchten en de conclusie die hij uit dat alles trok (en die hij op 20 december in een telegram aan de regering kenbaar maakte), was,

'dat Japan aanvankelijke successen in Malakka en Luzon verder zal ontwikkelen. Indien daarheen geen voortdurende stroom van Geallieerde versterking van personeel en materiaal gezonden wordt en Japan doorgaat, uit nabije bronnen beide ondernemingen energiek te voeden, is uiteindelijke slijting van de weerstand te vrezen.'

Hij wees in zijn telegram voorts op de Japanse propaganda waarin aan de Indonesiërs een gouden toekomst werd beloofd: kennelijk trachtten de Japanners die Indonesiërs als bondgenoten te winnen. 'Kracht wordt gezocht', vervolgde hij,

'in tegenpropaganda en binden van inheemse groepen aan de regering, evenwel zonder politieke concessies . . . Indien bovenstaande inderdaad Japanse tactiek, voorzie ik een bedenkelijke situatie. Weinig vertrouwen kan gesteld worden in de vastheid van het karakter der inheemsen, ofschoon zij vooralsnog loyaal zijn en anti-Japans.'

Over zijn beleid jegens de nationalistten onder die inheemsen (wij komen daar nog op terug en dan ook op zijn telegram van 20 december) zweeg hij, toen hij op Oudejaarsavond voor de Nirom een toespraak hield die als bemoedigend bedoeld was.² Gestreden werd, zei hij, 'voor deze Indische gemeenschap, gezegend in het heden, en voor haar nog schonere toekomst'; hij prees de weermacht ('moed, orde en parate geoefendheid onderscheiden haar'), bracht hulde aan de koopvaardij, uitte zich 'met warme erkentelijkheid' over de 'bijstand die alom geboden wordt', maar roerde ook het onderwerp aan dat voor zijn luisteraars het veruit belangrijkste was, nl. het oorlogsperspectief:

¹ Telegram, 20 dec. 1941, van van Starckenborgh aan de regering, IC, 10 551. ² Tekst in *Persoverzicht*, 1941, p. 1 242-43.